

ÕIGUSKANTSLER

Aadress

Teie

nr

Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta

Õiguskantsler 13.06.2011 nr 6-3/110221/1102984

Pöördusite minu poole oma kaebusega, milles märgite, et vangla kaupluses ei müüda enam tootja poolt pakendamata tubakat (edaspidi: *lahtine tubakas*) ja selle suitsetamiseks kasutatavaid vahendeid. Leiate, et sellise tegevusega rikub vangla Teie õigusi.

Teatan, et olles tutvunud Teie kaebusega, analüüsinud asjakohaseid õigusnorme ning justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 "Vangla sisekorraeeskiri" (edaspidi ka VSkE või vangla sisekorraeeskiri) muutmise määruse seletuskirja, ei tuvastanud ma vangla sisekorraeeskirja vastuolu Eesti Vabariigi põhiseadusega (PS) Teie poolt tõstatatud küsimuses.

Järgnevalt selgitan Teile oma seisukohta lähemalt.

1. Asjakohased õigusnormid

Vangistusseadus (VangS) § 15 lg 2: "Kinnipeetavale on keelatud ained ja esemed, mis:

- 1) ohustavad inimese julgeolekut;
- 2) sobivad eriti vara kahjustamiseks või
- 3) võivad ohustada vangla julgeolekut."

VangS § 15 lg 3: "Kinnises või avavanglas kinnipeetavale keelatud asjade loetelu, enda juures ja laos olevate asjade kogukaalu, samuti hoiule võetavate asjade hoidmise korra kehtestab justiitsminister määrusega."

VangS § 15 lg 4: "Vanglateenistus võib keelata täiendavalt aineid ja esemeid, mis ei ole keelatud asjade loetelus, kuid vastavad VangS § 15 lõikes 2 sätestatud tingimustele."

VSkE § 64¹ p 3¹: "Kinnipeetavale on vanglas keelatud lahtine tubakas ja esemed, millest ja mille abil on võimalik tubakatooteid kokku panna või neid suitsetada."

Viimasena viidatud vangla sisekorraeeskirja säte kehtestati kõnealuses õigusaktis justiitsministri 13.01.2011 määrusega nr 3 "Justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 "Vangla sisekorraeeskiri" muutmise".

Nimetatud määruse seletuskirjast nähtub, et VSkE § 64¹ täiendatakse punktiga 3¹, millega määratakse keelatud esemeks lahtine tubakas ja esemed, millest ja mille abil on võimalik

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

tubakatooteid kokku panna või neid suitsetada. Seega ei saa need esemed olla enam ka sellised kinnipeetava isiklikud asjad, mida ta saaks anda vanglateenistuse hoiule. Kinnipeetaval on lubatud suitsetada üksnes tootja poolt kokku pandud sigarette. Sigaretid väljastatakse kinnipeetavale vaid ajaks, mil tal on õigus viibida kohtades, kus on lubatud suitsetada. Vangla tagab kinnipeetavale VSKE § 8² lõikes 2 nimetatud ajal ehk suitsetamisajal, et ta saab soovi korral oma sigarette suitsetada. Vangla pädevuses on samuti korraldada, kuidas kinnipeetav suitsule tuld saab.

Teiseks on seletuskirjas märgitud, et lahtine tubakas ja esemed, millest ja mille abil on võimalik tubakatooteid kokku panna või neid suitsetada, keelatakse, kuna kinnipeetavate läbiotsimised on raskendatud ja tihti ebatõhusad esemete tõttu, mida läbiotsimistel on väga raske või kohati võimatugi tuvastada, näiteks lahtine tubakas või tubakapaber. Seega, et tagada läbiotsimiste tõhusus, on põhjendatud võimaldada kinnipeetavatel kasutada vaid neid tubakatooteid, mis on tootja poolt eelnevalt kokku pandud. Seega suitsetamistarbed, välja arvatud tootja poolt kokku pandud sigaretid, samuti lahtine tubakas ja esemed millest ja mille abil on võimalik tubakatooteid kokku panna või suitsetada, on määratud keelatud esemeteks.

2. Õiguskantsleri seisukoht

Käesoleval juhul oli vaja leida vastus küsimusele, kas justiitsministril on õigus keelata kinni peetavale isikule vanglas lahtise tubaka omamine ja selle suitsetamiseks ettenähtud esemed.

PS § 3 lõige 1 sätestab, et riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel.

Tegemist on üldise seadusereservatsiooni põhimõttega, mis oma olemuselt asub põhiõiguste, demokraatia ja õigusriigi printsiibi kokkupuutepunktis. Riigikohus on kõnealust põhimõtet tõlgendanud järgmiselt: "Seadusereservatsiooni nõue tuleneb õigusriigi ja demokraatia põhimõtetest ja tähendab, et põhiõigusi puudutavates küsimustes peab kõik põhiõiguste realiseerimise seisukohalt olulised otsused langetama seadusandja."¹

Samuti on Riigikohus oma varasemas praktikas korduvalt rõhutanud põhimõtet, et PS § 3 lõike 1 esimesest lausest ja §-st 11 tulenevalt tohib põhiõiguste ja vabaduste piiranguid kehtestada ainult seadusjärgulise õigusaktiga.²

Siiski on oluline märkida, et seadusandja poolt õigusnormi andmisele sekundeerib võimalus kehtestada vanglas keelatud esemete loetelu seadusest madalamalseisva aktiga. Kõne alla tuleb vanglate kontekstis justiitsministri määrus. Määruse kehtestamiseks on tarvilik seaduses sätestatud kohane volitusnorm (PS § 3 lg 1).³

Riigikohus on sedastanud, et üldist seadusereservatsiooni konkretiseerivast seaduslikkuse põhimõttest tulenevalt peab volituse alusel antud määrus vastama volitavale seadusele. Seadusele vastavus tähendab seejuures nõuet, et volitusest ei astutaks üle ega asutaks reguleerima küsimusi, mis pole volitusest hõlmatud.⁴ Volitusnormi nõue tuleneb ka haldusmenetluse seadusest (HMS), mille § 90 lõike 1 kohaselt võib määruse anda ainult seaduses sisalduva volitusnormi olemasolul

¹ RKÜKo 02.06.2008, 3-4-1-19-07.

² Nt RKÜKo 11.10.2001, 3-4-1-7-01.

³ Vt Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. E.-J. Truuväli jt (toim.). 2., täiendatud tr. Tallinn 2008, § 3 komm. 2.3.1.1.

⁴ RKPJKo 13.06.2005, 3-4-1-5-05.

ning kooskõlas volitusnormi piiride, mõtte ja eesmärgiga. Volitusnormi vajalikkusele määrusandluse puhul viitab ka HMS § 89 lõige 1.

VangS § 15 lg 2 p 3 sätestab, et kinnipeetavale on keelatud ained ja esemed, mis võivad ohustada vangla julgeolekut. Sama paragrahvi lõige 3 sätestab, et kinnises või avavanglas kinnipeetavale keelatud asjade loetelu, enda juures ja laos olevate asjade kogukaalu, samuti hoiule võetavate asjade hoidmise korra kehtestab justiitsminister määrusega.

Eelnevast tulenevalt sätestab vangistusseadus volitusnormi, mille alusel justiitsminister võib kehtestada vanglas keelataivate asjade nimekirja, milles kajastatud esemed peavad vastama vähemalt ühele VangS § 15 lõikes 2 toodud kriteeriumile.

VSKE § 64¹ p 3¹ sätestab, et kinnipeetavale on vanglas keelatud lahtine tubakas ja esemed, millest ja mille abil on võimalik tubakatooteid kokku panna või neid suitsetada.

Eelnevalt viidatud seletuskirjast nähtub, et lahtise tubaka ja selle suitsetamiseks ettenähtud vahendite keelamise põhjuseks on julgeoleku kaalutlused. Nimelt on Justiitsministeerium seisukohal, et lahtine tubakas ja esemed, millest ja mille abil on võimalik tubakatooteid kokku panna või neid suitsetada, keelatakse, kuna kinnipeetavate läbiotsimised on raskendatud ja tihti ebatõhusad esemete tõttu, mida läbiotsimistel on vägaraske või kohati võimatugi tuvastada, näiteks lahtine tubakas või tubakapaber. Seega, et tagada läbiotsimiste tõhusus, on põhjendatud võimaldada kinnipeetavatel kasutada vaid neid tubakatooteid, mis on tootja poolt eelnevalt kokku pandud.

Selgitan, et vangla julgeolek on dünaamiline mõiste, mille sisustamine sõltub hetkeolukorda mõjutavatest teguritest. Viimastele reageerimine ning julgeolekuolukorra hindamine on pidev protsess, mida ei saa võtta abstraktselt. Teisisõnu toimub julgeoleku tagamiseks pidev riskide hindamine ning julgeolekurežiimi või meetmete kohaldamine/muutmine on faktilistele asjaoludele toetuv ja seetõttu vajadusel ka põhjendatav.

Kokkuvõtteks möönan, et Justiitsministeeriumi esitatud keelupõhjendused on veenvad ning justiitsministril on formaalselt õigus kehtestada vanglates keelatud asjade loetelu ning seda vajadusel muuta (täiendada).

3. Kokkuvõtteks

Teatan, et olles tutvunud Teie kaebusega, analüüsinud asjakohaseid õigusnorme ning vangla sisekorraeeskirja muutmise määruse seletuskirja, ei tuvastanud ma vangla sisekorraeeskirja vastuolu põhiseadusega Teie poolt tõstatatud küsimuses.

Lugupidamisega

Indrek Teder